

Avdelningen kunskapsstyrning för hälso-
och sjukvården
Cecilia Stävberg
cecilia.stavberg@socialstyrelsen.se

Regeringskansliet
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Socialstyrelsens yttrande över betänkandet SOU 2023:48 Rätt förutsättningar för sjukskrivning

Socialdepartementets diarienummer: S2023/02549

Socialstyrelsen är positiv till utredningens ansats att skapa rätt förutsättningar för att de olika aktörerna ska kunna utföra sina uppdrag i samband med sjukskrivning på ett kvalitetssäkert sätt.

Socialstyrelsen kommenterar nedan endast de delar av utredningen som berör myndigheten.

Generella synpunkter

Tillräcklig konsekvensbeskrivning saknas för flera förslag vilket gör det svårt att bedöma hur fördelarna med förslagen ska vägas mot eventuella risker.

I flera av utredningens förslag finns en risk för glidning i de olika aktörernas roller och uppdrag. I Socialstyrelsens nyligen publicerade kunskapsstöd rörande sjukskrivning och rehabilitering lyfter Socialstyrelsen att det är viktigt att hälso- och sjukvården, patienten och de andra aktörerna vet vilka roller och uppdrag respektive aktör har och när de behöver involveras. I en bilaga beskrivs de vanligaste aktörernas roller och ansvar.

Socialstyrelsen anser att det är viktigare med en generell kunskapshöjning inom hälso- och sjukvården avseende sjukskrivning och relaterad

rehabilitering än en specialisering inom området. Specialisering riskerar att motverka en generell kunskapshöjning inom området.

Utredningen föreslår många olika förslag för att förbättra förutsättningarna för sjukskrivning. Socialstyrelsen anser att insatserna behöver prioriteras och att de insatser som i nuläget bedöms göra störst skillnad är de som ska prioriteras högst.

5.1 Tydlighet i uppdrag och information om sjukförsäkringen

5.1.1 Tydlighet och förståelse gällande parternas roller och bedömning av arbetsförmågans nedsättning

Socialstyrelsen delar utredningens uppfattning om att det tidigare har varit något otydligt vilket uppdrag hälso- och sjukvården respektive Försäkringskassan har när det gäller att bedöma arbetsförmågans nedsättning i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen.

Av detta skäl har uppdragen förtydligats i Socialstyrelsens nyligen publicerade nationella kunskapsstöd ”Hälso- och sjukvårdens arbete med sjukskrivning och rehabilitering”.

Kunskapsstödet tydliggör att *hälso- och sjukvården* gör den *försäkringsmedicinska bedömningen* av patientens förmåga till arbete och eventuellt behov av sjukskrivning som en del av patientens vård och behandling. *Försäkringskassan* gör, utifrån villkoren i socialförsäkringsbalken, den *försäkringsjuridiska bedömningen* av rätt till ersättning från sjukförsäkringen på grund av nedsatt arbetsförmåga.

Socialstyrelsen instämmer i att de olika aktörernas roller och uppdrag behöver kommuniceras samstämmigt.

5.1.2 Samlad information om sjukförsäkringen och sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget om att Försäkringskassan i samarbete med Socialstyrelsen och i samråd med andra aktörer ska genomföra åtgärder för att öka kunskapen och förståelsen av sjukskrivnings- och

rehabiliteringsprocessen hos sjukskrivna personer, berörda aktörer och allmänhet.

Socialstyrelsen anser även att det är viktigt att ge samlad information om vilka roller och uppdrag de vanligaste aktörerna i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen har.

5.2 Effektiv och ändamålsenlig informations- och intygshantering

5.2.1 Uppdrag att klarlägga behovet av medicinsk information i sjukpenningärenden

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget om att Försäkringskassan i samråd med Socialstyrelsen, försäkringsmedicinsk expertis från regioner samt andra relevanta aktörer från hälso- och sjukvården behöver se över Försäkringskassans behov av medicinsk information i läkarintyget för sjukpenning samt hur informationsbehovet kan tillgodoses av hälso- och sjukvården.

5.2.2 Förenklat intygande i korta sjukskrivningar

Socialstyrelsen avstyrker den del av förslaget om att Socialstyrelsens försäkringsmedicinska beslutstöd bör utvecklas för att möjliggöra ett förenklat intygande i korta sjukskrivningar. Myndigheten ser inte att det är möjligt att ange specifika diagnoser där intygandet kan förenklas eftersom sjukskrivning även vid tillsynes enkla tillstånd kan bli komplicerad. Ett mer generellt stöd för att avgränsa okomplicerad sjukskrivning från mer komplicerad sjukskrivning finns i Socialstyrelsens nationella kunskapsstöd.

Utifrån Socialstyrelsens kunskapsstöd bedömer Socialstyrelsen att det kan finnas andra sätt att förenkla intygandet i korta och tydliga sjukskrivningssituationer än att ha två olika intyg. Exempelvis kan det ske genom att Försäkringskassan lägger mer tyngd på läkarens bedömning i vissa frågor vid första sjukskrivningstillfället. Det skulle kunna gälla frågor som handlar om behovet av sjukskrivning är tydligt, om patienten bedöms kunna återgå till arbete eller annan sysselsättning efter första sjukskrivningstillfället och om det finns osäkerhetsfaktorer, samsjuklighet eller risker som behöver utredas vidare. Socialstyrelsen ser kontinuerligt över hur vägledningen avseende sjukskrivning kan förbättras.

5.2.3 En nationell infrastruktur för digitaliserad hantering av intygande

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget om att digitaliserad hantering av intyg behöver utvecklas.

5.3 Valfungerande samarbete för återgång i arbete

5.3.1 Lagen om koordineringsinsatser bör utvärderas och förstärkas gällande samarbetet mellan hälso- och sjukvården och arbetsgivaren

Socialstyrelsen kan se att det finns ett behov av att följa upp och utvärdera lagen (2019:1297) om koordineringsinsatser för sjukskrivna patienter.

Det är dock oklart på vilket sätt utredningen menar att koordineringsinsatserna ska förstärkas avseende hälso- och sjukvårdens samarbete med arbetsgivare. Socialstyrelsen ser en risk att nuvarande uppföljningsförslag leder till att gränserna mellan de olika aktörernas ansvarsområden suddas ut. I lagen (2019:1297) om koordineringsinsatser för sjukskrivna patienter framgår enligt 3 § att regionens ansvar inte omfattar insatser som andra aktörer ansvarar för enligt andra föreskrifter. Det innebär att hälso- och sjukvården inte ska ta över Försäkringskassans samordningsansvar avseende rehabilitering och inte heller arbetsgivarens ansvar för arbetsplatsinriktad rehabilitering.

5.3.3 Prövning av förutsättningar att återgå i arbete

Myndigheten tillstyrker förslaget om att se över möjligheter till arbetsprövning under sjukskrivning.

5.4 Säkrad försäkringsmedicinsk kompetens och kunskap

5.4.1 Nationellt kompetenscentrum för försäkringsmedicin

Socialstyrelsen avstyrker förslaget om att utreda förutsättningar för att etablera ett *Nationellt kompetenscentrum för försäkringsmedicin inom hälso- och sjukvården* på myndigheten.

Socialstyrelsen anser att försäkringsmedicinsk kompetens inom sjukskrivning och rehabilitering är ett viktigt område. Myndigheten har länge arbetat aktivt inom området och sedan hösten 2023 finns försäkringsmedicin i Socialstyrelsens instruktion. Socialstyrelsen ser en risk med att etablera nya verksamheter utanför ordinarie verksamhet. Risken är att det skapas nya stuprör och att parallella processer uppstår. Detta kan medföra både att beslut tar längre tid att fatta och till ökade kostnader för verksamheterna. Dagens organisation täcker aktuella frågor utifrån hälso- och sjukvårdens perspektiv.

5.4.2 Specialisering och utbildning inom försäkringsmedicin

Socialstyrelsen har svårt att se tydliga effekter av förslagen om att utreda om försäkringsmedicin bör införas som specialitet inom läkares specialisttjänstgöring och om att se över utbildningsmålen avseende försäkringsmedicin för ST-läkare.

Den försäkringsmedicinska bedömningen avseende behov av sjukskrivning utgör en del av vård och behandling. Försäkringsmedicin är därför viktigt inom alla verksamhetsområden, och är en nödvändig och generell kunskap som alla läkare behöver. Försäkringsmedicin behövs för att kunna arbeta med sjukskrivning och relaterad rehabilitering, samt för att skriva försäkringsmedicinska intyg på ett kvalitets- och patientsäkert sätt. Försäkringsmedicin är viktigt i alla kliniska specialiteter och därför behöver ämnet beaktas i samtliga kliniska specialisttjänstgöringars målbeskrivningar.

Socialstyrelsen delar utredningens uppfattning om att det finns behov av ökad kompetens inom försäkringsmedicin, men ser att det framförallt handlar om en generell kunskapshöjning.

5.4.3 Stöd till specialiserade försäkringsmedicinska verksamheter inom regioner

Socialstyrelsen avstyrker förslaget om stöd till försäkringsmedicinska verksamheter inom regionerna.

I förslaget saknas en beskrivning över vilka vinster eller risker som förslaget kan medföra. Det finns även i detta förslag en risk för sammanblandning av hälso- och sjukvårdens respektive Försäkringskassans ansvarsområden. Det finns en risk att hälso- och sjukvården, om detta förslag införs utför uppgifter som ska utföras enligt lagen om försäkringsmedicinska utredningar (2018:744).

Sjukskrivning är en del av vård, behandling och rehabilitering inom hälso- och sjukvården. Bedömning om behov av sjukskrivning behöver kunna utföras på ett patient- och kvalitetssäkert sätt inom alla verksamheter. Det är viktigt att läkare och andra professioner inom hälso- och sjukvården arbetar systematiskt med sjukskrivning och relaterad rehabilitering. En specialisering av verksamheter kan ha motsatt effekt och risk finns för minskad vårdkontinuitet och minskad kunskapsåterföring.

Socialstyrelsen anser att det är viktigt att reda ut olika medicinska situationer och eventuell samsjuklighet så tidigt som möjligt i sjukskrivningsperioden för att behandlingen ska bli framgångsrik, men också för att undvika en lång och komplicerad sjukskrivning eller medikalisering. Det handlar till stor del om att göra rätt från början, att sjukskrivning är rätt insats och att den som bedömer behov av sjukskrivning har rätt förutsättningar för att kunna göra detta på ett kvalitets- och patientsäkert sätt. Det handlar även om att efter patientens behov av utredning och behandling ha möjlighet att involvera aktuella professioner.

5.5.3 Nationell uppföljning av hälso- och sjukvårdens insatser och professionernas förutsättningar

Socialstyrelsen är positiv till förslaget om återkommande nationell uppföljning av hälso- och sjukvårdens insatser i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen.

Socialstyrelsen har tagit fram ett ramverk för uppföljning och arbetar under våren 2024 med att ta fram en första uppsättning uppföljningsmått för hälso- och sjukvårdens arbete med sjukskrivning och relaterad rehabilitering.

Uppföljningsmåttan är i första hand tänkta att stötta regionernas egna arbete med kvalitetssäkring, verksamhetsutveckling och uppföljning inom området. I nuläget undersöker Socialstyrelsen på vilket sätt myndigheten inom det ordinarie arbetet har möjlighet att återkommande kunna genomföra nationell uppföljning.

5.6 Samarbete för ett ändamålsenligt sjukskrivningssystem

5.6.1 Förstärkt samarbete kring försäkringsmedicin för gemensam verksamhetsutveckling

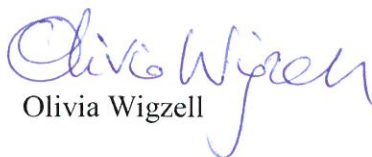
Socialstyrelsen är positiv till förstärkt samarbete inom området. Det är dock något oklart på vilket sätt utredningens förslag kan bidra till att ytterligare förstärka samarbetet. Det finns idag en nationell samverkansstruktur som har till syfte att förstärka samarbetet kring försäkringsmedicin och att driva gemensamma frågor. Socialstyrelsen och Nationellt Programområde (NPO) rehabilitering, habilitering och försäkringsmedicin arbetar dessutom för en gemensam verksamhetsplanering.

5.6.2 Nationell samordnare för sjukskrivningsområdet

Socialstyrelsen avstyrker förslaget om en nationell samordnare för sjukskrivningsområdet mot bakgrund av att myndigheten i nuläget inte ser några omedelbara vinster med en nationell samordnare.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Olivia Wigzell. I den slutliga handläggningen har avdelningschefen Thomas Lindén och enhetschefen Anders Berg deltagit. Utredaren Cecilia Stävberg har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Olivia Wigzell

Cecilia Stävberg

